

Anvisning om gemensamma fester och religiösa evenemang vid yrkesläroanstalterna

I denna anvisning beskrivs hur bestämmelserna om religions- och samvetsfrihet i Finlands grundlag (731/1999) och annan lagstiftning ska beaktas vid anordnande av läroanstaltens gemensamma fester, eventuella religiösa evenemang och förrättningar och alternativ verksamhet till dessa. De tolkningar och ståndpunkter i anvisningen som gäller tillämpningen av bestämmelserna baserar sig på ställningstaganden i handlingarna för beredningen av bestämmelserna och på ställningstaganden av riksdagens grundlagsutskott, högsta laglighetsövervakare och Utbildningsstyrelsen.

Syftet med anvisningen är att säkerställa att de kulturella grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättigheter som gäller religionsfrihet genomförs i yrkesutbildningen och att främja utbildningsmässig jämlikhet, likabehandling och respekt för kulturell mångfald. Utbildningsanordnarna ansvarar för att fester samt religiösa evenemang och förrättningar och alternativ verksamhet till dessa ordnas i enlighet med bestämmelserna. Med läroanstalt avses i dessa anvisningar även andra verksamhetsställen där utbildningsanordnaren anordnar utbildning eller examina enligt lagen om yrkesutbildning.

1. Gemensamma fester vid yrkesläroanstalterna

Vid de finländska läroanstalterna firas många traditionella högtider, såsom julfest, vårfest och självständighetsdagen. De gemensamma festerna är avsedda för alla studerande vid läroanstalten. Dessa fester får inte vara religiösa evenemang, och det ordnas inga alternativa evenemang för dem. Utbildningsanordnarna och läroanstalterna beslutar om festerna och deras innehåll.

De gemensamma festerna får också ha religiösa inslag. Enligt grundlagsutskottet är sådana festtraditioner en del av den finländska kulturen. Enligt utskottets betänkande kan en fest som eventuellt inkluderar någon enstaka psalm i den religiösa toleransens namn inte betraktas som en tillställning för utövning av religion. Grundlagsutskottet anser att också andra motsvarande traditioner som i sig har religiöst ursprung får ingå i traditionella fester. (Grundlagsutskottets betänkande 10/2002 rd och 2/2014 rd)

Det är dock inte möjligt att sätta en exakt gräns för antalet religiösa inslag i läroanstaltens gemensamma fester – det är en fråga som utbildningsanordnaren måste överväga. Vid övervägandet bör uppmärksamhet fästas vid den helhet som festen bildar och de religiösa inslagens andel i den.

I ett avgörande (EOAK/2186/2018) i november 2019 konstaterade riksdagens biträdande justitieombudsman att det med tanke på elevernas jämlikhet, religionsfrihet samt den neutralitet och jämlikhet som krävs av det allmänna i fråga om religioner och övertygelser i regel är problematiskt att ordna avslutningsfesten för skolans termin i en kyrksal.

Grundlagsutskottet tog i ett betänkande (16/2021) ställning till anordnande av skolfester i kyrkan. Att en fest ordnas i en kyrka betyder enligt grundlagsutskottet inte att tillställningen i sig är religiös eller att programmet är religionsutövning. Grundlagsutskottet konstaterar att det är

vanligt att kyrkolokaler används för olika icke-religiösa evenemang, såsom konserter och andra föreställningar. Utskottet anser att det i princip inte strider mot grundlagen att en fest ordnas i en kyrkolokal eller någon annan religiös lokal. Samtidigt betonar utskottet att användning av kyrkolokaler eller vilka andra uttalat religiösa lokaler som helst som festplats är förknippad med spänningar visavi religionsfrihet, likabehandling och neutralitet inom det allmänna. Spänningarna inverkar också till exempel på vilket innehåll som kan anses godtagbart, när fester som ingår i undervisningen ordnas i en sådan lokal. Grundlagsutskottet anser att när en kyrkolokal eller någon annan religiös lokal används för skolfester måste skolan över hela linjen försäkra sig om att elevernas religions- och samvetsfrihet tryggas på lika villkor.

Grundlagsutskottets och biträdande justitieombudsmannens ställningstaganden kan anses tillämpliga även på yrkesutbildningen.

Utbildningsstyrelsen betonar vikten av ett noggrant övervägande, om man har för avsikt att ordna fester i religiösa lokaler. Läroanstaltens gemensamma fester är avsedda för alla studerande vid läroanstalten och för deras vårdnadshavare, och därför bör man när det gäller festarrangemangen, såsom val av festplats, sträva efter att arrangemangen inte leder till att någon av skäl relaterade till övertygelse inte deltar i festen.

Enligt lagen om yrkesutbildning ska utbildningen ordnas i samarbete med vårdnadshavarna, om de studerande är under 18 år. Läroanstalten ska informera de studerande och vårdnadshavarna om de evenemang som ordnas vid läroanstalten och om deras innehåll. Vid behov kan man komma överens med den studerande om individuella arrangemang, om den studerande inte vill delta i hela programmet på en fest. Till exempel ett sådant arrangemang att den studerande förflyttar sig till en annan lokal för en del av tiden ska genomföras finkänsligt och så att det väcker så lite uppmärksamhet som möjligt. För enstaka religiösa inslag på en fest behöver det inte ordnas ersättande program eller verksamhet.

2. Religiösa evenemang och alternativ till dem

Utbildningsanordnaren kan besluta om religiösa evenemang och förrättningar, såsom gudstjänster eller annan verksamhet med religiöst innehåll, ska ingå i läroanstaltens verksamhet. Religiösa evenemang och förrättningar ska ordnas separat från den övriga verksamheten.

Religiösa evenemang och förrättningar innehåller religionsutövning. Till religions- och samvetsfriheten hör enligt 11 § 2 mom. i grundlagen rätten att bekänna sig till och utöva en religion, rätten att ge uttryck för sin övertygelse och rätten att höra till eller inte höra till ett religiöst samfund. Ingen är skyldig att mot sin övertygelse ta del i religionsutövning. Med stöd av det som nämnts ovan kan en studerande inte åläggas att delta i gudstjänster eller andra religiösa evenemang eller förrättningar. Friheten att inte delta i ett religiöst evenemang och en religiös förrättning är oberoende av medlemskap i ett religionssamfund. Således kan inte heller studerande som hör till ett religiöst samfund åläggas att delta i religiösa evenemang och förrättningar som ordnas av religionssamfundet i fråga eller av utbildningsanordnaren. Syftet med 11 § 2 mom. i grundlagen är inte att förhindra andras positiva frihet att utöva sin religion. Det hör till lärarnas tjänsteskyldighet att övervaka de studerande, även vid religiösa evenemang som ordnas av läroanstalten. Det rekommenderas dock att lärare inte tilldelas en övervakningsuppgift mot sin vilja.

Vid religiösa evenemang och förrättningar ska man i mån av möjlighet ordna alternativ och meningsfull verksamhet (grundlagsutskottet 2/2014 rd). Enligt Utbildningsstyrelsen bör

utgångspunkten alltid vara att alternativ verksamhet ska finnas tillgänglig. Den alternativa verksamheten ska med undantag för det religiösa innehållet till sin natur och sina mål vara så lika som möjligt det evenemang i vars ställe verksamheten ordnas. Ett alternativt evenemang behöver inte nödvändigtvis ordnas samtidigt som det religiösa evenemanget, men arrangemangen ska vara jämlika för de studerande.

Vid läroanstalten ska man också se till att deltagandet eller icke-deltagandet i religiösa evenemang inte leder till att den studerande stämplas eller till andra menliga följder för den studerande. Det väsentliga är att den studerande har en faktisk och genuin möjlighet att välja om hen ska delta i evenemang och förrättningar som innehåller religiösa inslag (grundlagsutskottet 2/2014 rd).

Religiösa evenemang och förrättningar ska ordnas separat från annan verksamhet, och de ska också namnges på ett sådant sätt att de studerande och vårdnadshavarna får en korrekt uppfattning om deras religiösa karaktär. Till exempel en julotta ska inte kallas terminsavslutningsfest eller läroanstaltens julfest. Utbildningsanordnaren ska se till att friheten att inte delta i religionsutövning också uppnås i praktiken, till exempel så att de alternativa evenemangen ordnas på en fysiskt annan plats. I synnerhet när man överväger att ordna religiösa evenemang och alternativ verksamhet inom ramen för den dagliga verksamheten ska man försäkra sig om att likabehandlingen av de studerande inte äventyras och att inga studerande stämplas. Läroanstalten ansvarar för säkerheten för alla studerande som deltar i olika aktiviteter.

Utbildningsanordnaren kan också besluta att religiösa evenemang och förrättningar inte ordnas inom ramen för den dagliga verksamheten vid läroanstalten. Denna lösning bör man stanna för även när exempelvis läroanstaltens lokaler eller personalresurser i praktiken inte möjliggör att religiösa evenemang, förrättningar eller alternativa program ordnas i enlighet med lagar och dessa anvisningar. Läroanstalten kan samarbeta med lokala församlingar och andra religiösa samfund. Läroanstalten kan komma överens om att de studerande informeras om möjligheten att på fritiden delta i evenemang som religiösa samfund ordnar.

3. Meddelande om deltagande och behandling av personuppgifter

Av information som ges till de studerande ska det framgå vilka religiösa evenemang och förrättningar samt alternativ verksamhet till dessa som ordnas vid läroanstalten. Information om innehållet i religiösa och alternativa evenemang ska ges med tillräcklig noggrannhet så att den studerande har en reell möjlighet att från fall till fall meddela sitt deltagande. När man informerar om evenemangens innehåll räcker det med en allmän beskrivning av evenemangets karaktär och information om var det anordnas. Evenemangets exakta innehåll behöver inte anges på programnivå, men det är bra att nämna till exempel eventuella samarbetspartner. Läroanstalten ska också se till att informationen om religiösa evenemang, förrättningar och alternativ verksamhet vid läroanstalten når de studerande i tillräckligt god tid (se EOAK/2186/2018).

Den studerande meddelar om hen deltar i religiösa evenemang och förrättningar eller i alternativ verksamhet. Detta kan göras en gång för alla till exempel i samband med anmälan till läroanstalten eller vid behov från fall till fall. Utbildningsanordnaren bestämmer i vilken form meddelandet ska ges.

Vid behandling av meddelanden ska utbildningsanordnaren följa bestämmelserna i EU:s allmänna dataskyddsförordning om behandling av personuppgifter (2016/679) och i

dataskyddslagen (1050/2018), som kompletterar förordningen. Enligt ett beslut som riksdagens justitieombudsman fattat (EOAK/1825/2016) baserat på den personuppgiftslag som gällde innan dataskyddsförordningen trädde i kraft har en utbildningsanordnare rätt att behandla uppgifter som rör deltagande i evenemang. Behandlingen av personuppgifter ska planeras på förhand och syftet med behandlingen definieras. Vid behandlingen av personuppgifter ska utbildningsanordnaren iaktta aktsamhet och god informationshantering.

Generaldirektör

Minna Kelhä

Direktör

Jarkko Niiranen

Detta dokument har godkänts elektroniskt i Utbildningsstyrelsens ärendehanteringssystem.